

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра права та методики викладання правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІ історії, права та
міжнародних відносин

 Юлія ПОДРЕЗ

« 31 » серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЮРИДИЧНІ ІННОВАЦІЇ

Галузь знань 08 Право

Спеціальність 081 Право

Освітньо-професійна програма Право

Перший рівень вищої освіти

Мова навчання українська

ПОГОДЖЕНО

науково-методичною комісією

ННІ історії, права та

міжнародних відносин

 Світлана МОЦАК

« 31 » серпня 2023 р.

Суми – 2023

Укладач:

Кучук А.М. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри права та методики викладання правознавства

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри права та методики викладання правознавства
Протокол № 1 від «31» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

кандидат педагогічних наук, доцент

Олена ІВАНІЙ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Бакалавр	Обов'язкова
		Рік підготовки:
1-й		
Семестр		
Загальна кількість годин - 90		1-й
		Лекції
		20 год.
		Практичні, семінарські
		20 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		48 год.
		Консультації:
	2 год.	
	Вид контролю: залік	

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Юридичні інновації» є нормативною та сприяє становленню правника, який відповідає вимогам сучасності та володіє знаннями про інноваційні явища в правничій діяльності.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є явища діджиталізації в правничій сфері.

Навчальна дисципліна спрямована на формування таких визначених освітньо-професійною програмою **загальних компетентностей**:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

СК 9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК 10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК 11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК 13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК 16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

СК 18. Знання і розуміння основ наукового пізнання.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності, а саме:** здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Навчання спрямоване на комплексну реалізацію практичної, когнітивно-освітньої, професійної та виховної мети, а саме:

- *практична мета:* підвищення рівня цифрової грамотності студентів юристів, набуття практичних навичок застосування юридичних інновацій та технологій у професійній діяльності юристів;

- *когнітивно-освітня мета:* формування знань про діджиталізацію в праві;

- *професійна мета:* сприяти становленню сучасного висококваліфікованого правника, що уміє організовувати свою діяльність застосовуючи юридичні інновації та технології;

- *виховна мета*: формування гуманістичного, демократичного та загальнокультурного світогляду, патріотичної свідомості громадянина України, виховання поваги до загальнолюдських цінностей.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Виходячи з методологічних та пропедевтичних функцій дисципліни «Юридичні інновації» її вивченню не передуює опанування інших навчальних дисциплін.

3. Результати навчання за дисципліною

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 7. Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.

РН 14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

РН 15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

РН 16. Використовувати комп'ютерні програми, необхідні у правничій діяльності.

РН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів

Поточний контроль									Разом	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
Поточний контроль									70	100
14	7	7	7	7	7	7	7	7		
Контроль самостійної роботи									30	
3	3	3	3	3	3	3	3	3		

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання здобувачами вищої освіти всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального матеріалу шляхом поточного та підсумкового контролю.

Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час відвідування лекцій, участі у семінарах та виконання інших видів роботи.

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **70 балів:** аудиторна робота: на семінарських заняттях – підготовка доповідей і виступ в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю; участь у роботі малих груп, розв'язуванні кейсів, демонстрація навичок soft skills; активна участь у лекційному занятті враховується при виставленні оцінки за відповідну тему.

- **30 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготовка рефератів, есе, презентацій; розв'язання кейсів, участь у наукових заходах.

Разом - **100 балів.**

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка.

Перезарахування результатів здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених освітньою програмою.

Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання отримані шляхом неформальної та/або інформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її

окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені цією робочою програмою.

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
7	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно їх інтерпретує; виконує всі завдання, висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на системному знанні теоретичних положень і юридичної практики. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.
6	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та правильно їх інтерпретує; виконує всі завдання, висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на системному знанні теоретичних положень та окремих прикладах з юридичної практики. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.
5	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та в цілому правильно їх інтерпретує; виконує завдання, однак допускає неточності; висловлює власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на положеннях підручників і навчальних посібників, окремих прикладах з юридичної практики. Під час заняття продемонстрована ініціативність.
4	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та в цілому правильно їх інтерпретує; виконує завдання, однак допускає неточності; висловлює власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на положеннях підручників і навчальних посібників.
3	Здобувач вищої освіти дає відповіді на питання семінарського заняття, відтворює дефініції та пояснює зміст категорій, що підлягають засвоєнню; неточно їх інтерпретує; завдання виконує з неістотними помилками;
2	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського заняття, відтворює дефініції категорій, що підлягають засвоєнню; завдання виконує з неістотними помилками
1	Здобувач вищої освіти не відповідає на питання, що винесені на розгляд, з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Відсутність на занятті

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни є:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією чи частиною групи (при роботі в малих групах);

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт (у тому числі при виконанні практичних завдань, розв'язуванні кейсів). Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь;

- підготовка доповідей, есе, презентацій тощо. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань; розв'язання кейсів, ситуативних завдань.

Засоби діагностики результатів навчання ґрунтуються на необхідності виявлення *soft skills*: критичне мислення, комплексне розв'язання проблем, оригінальність, креативність, міркування та створення ідей, комунікативні навички та навички самоорганізації, уміння працювати з інформацією.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни є:

- усний контроль. Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією чи частиною групи (при роботі в малих групах);

- письмовий контроль. Здійснюється за допомогою письмових робіт (у тому числі при виконанні практичних завдань, розв'язуванні кейсів). Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- тестовий контроль. Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь;

- підготовка доповідей, есе, презентацій тощо. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань; розв'язання кейсів, ситуативних завдань.

Засоби діагностики результатів навчання ґрунтуються на необхідності виявлення *soft skills*: критичне мислення, комплексне розв'язання проблем, оригінальність, креативність, міркування та створення ідей, комунікативні навички та навички самоорганізації, уміння працювати з інформацією.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної

доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Юридичні інновації» складається з одного розділу.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Тема 1. Вступ до юридичних інновацій.

Як технології впливають на право: огляд еволюції технологічної підтримки права від його зародження і до сьогодення.

Вербалізація права: вираження правил поведінки (норм права) мовними засобами. Механізація права: фіксація правових норм у писемних джерелах (документах).

Цифровізація права: створення електронних копій паперових документів, зберігання документів у цифровій формі.

Онтологізація (семантизація права): створення семантичного гіпертексту і гіпермережі семантичних конструкцій.

Епістемізація права: моделі-орієнтоване представлення правового знання, автоматизація правозастосовної діяльності за допомогою штучного інтелекту.

Короткий огляд основних напрямів інновацій у праві. Приклади цифровізації у публічній сфері: електронний кабінет платника податків, електронний суд, реєстрація ТОВ онлайн, модельні статuti тощо. Публічні реєстри і відкриті дані. Цифровізація в наданні юридичних послуг: чатботи і автоматизація процесів складання юридичних документів. Цифрові можливості для вирішення спорів. Чим для правника може бути корисною технологія Blockchain.

Різні підходи до цифровізації права. Потенційна цінність цифровізації права. Проблеми цифровізації аналогових текстів (парсинг, оцифрування, ідентифікація змісту). Основні українські компанії, що займаються цифровізацією права.

Штучний інтелект: широке і вузьке розуміння. Ознаки штучного інтелекту. Машинне навчання. Класифікації штучних інтелектів. Сильний і слабкий штучний інтелект. Нейромережі у праві.

Юридичні професії майбутнього: лігал-інженер, кібер-слідчий, медіа-поліцейський, мережевий юрист та ін.

Тема 2. Дизайн мислення.

Дизайн мислення, як метод створення юридичних продуктів та послуг.

Ключові принципи дизайн мислення та їх важливість для вирішення складних юридичних завдань.

Ключові етапи процесу створення інноваційних рішень.

добросовісності та наслідків недотримання її постулатів.

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Юридичні інновації» складається з одного розділу.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Тема 1. Вступ до юридичних інновацій.

Як технології впливають на право: огляд еволюції технологічної підтримки права від його зародження і до сьогодення.

Вербалізація права: вираження правил поведінки (норм права) мовними засобами. Механізація права: фіксація правових норм у писемних джерелах (документах).

Цифровізація права: створення електронних копій паперових документів, зберігання документів у цифровій формі.

Онтологізація (семантизація права): створення семантичного гіпертексту і гіпермережі семантичних конструкцій.

Епістемізація права: моделі-орієнтоване представлення правового знання, автоматизація правозастосовної діяльності за допомогою штучного інтелекту.

Короткий огляд основних напрямів інновацій у праві. Приклади цифровізації у публічній сфері: електронний кабінет платника податків, електронний суд, реєстрація ТОВ онлайн, модельні статuti тощо. Публічні реєстри і відкриті дані. Цифровізація в наданні юридичних послуг: чатботи і автоматизація процесів складання юридичних документів. Цифрові можливості для вирішення спорів. Чим для правника може бути корисною технологія Blockchain.

Різні підходи до цифровізації права. Потенційна цінність цифровізації права. Проблеми цифровізації аналогових текстів (парсинг, оцифрування, ідентифікація змісту). Основні українські компанії, що займаються цифровізацією права.

Штучний інтелект: широке і вузьке розуміння. Ознаки штучного інтелекту. Машинне навчання. Класифікації штучних інтелектів. Сильний і слабкий штучний інтелект. Нейромережі у праві.

Юридичні професії майбутнього: лігал-інженер, кібер-слідчий, медіа-поліцейський, мережевий юрист та ін.

Тема 2. Дизайн мислення.

Дизайн мислення, як метод створення юридичних продуктів та послуг.

Ключові принципи дизайн мислення та їх важливість для вирішення складних юридичних завдань.

Ключові етапи процесу створення інноваційних рішень.

Основи побудови найпростіших карт юридичних процесів.

Тема 3. Алгоритми та автоматизація в праві.

Алгоритм та його використання в праві.

Автоматизація процесів у діяльності юриста.

Чатбот та його застосування в праві.

Створення шаблонів юридичних документів.

Тема 4. Робота з відкритими даними.

Використання відкритих даних в роботі юриста.

Публічні реєстри: огляд та основи роботи з ними.

Державні електронні сервіси.

Приватні провайдери доступу до відкритих даних.

Захист персональних даних в legal tech рішеннях.

Тема 5. Blockchain в праві.

Технологія Blockchain та принципи її роботи.

Сфери застосування блокчейну в юридичній діяльності.

Криптовалюти.

Смарт-контракти.

Успішні кейси застосування блокчейну.

Тема 6. Доступність правосуддя та юридичні інновації.

Електронний суд.

Електронні докази.

Онлайн вирішення спорів (ODR).

Блокчейн арбітраж.

Тема 7. Дизайн документів.

Структура та типологія документів.

Типографіка в юриспруденції: ієрархія, колір, контраст, шрифти.

Дизайн юридичних документів.

Програмне забезпечення (платформи, конструктори) для драфту документів.

Тема 8. Юридичні стартапи.

Юридичні стартапи: світовий та український досвід.

Бізнес моделі юридичних стартапів.

Залучення ресурсів та монетизація.

Тема 9. Етичні дилеми юридичних інновацій.

Питання правосуб'єктності роботизованих систем.

Інформаційна гігієна в роботі юриста.

Людські права в цифрову епоху.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
Лекції		Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р
Тема 1. Вступ до юридичних інновацій	9	4	4		1
Тема 2. Дизайн мислення	10	2	2		6
Тема 3. Алгоритми та автоматизація в праві	10	2	2		6
Тема 4. Робота з відкритими даними	10	2	2		6
Тема 5. Blockchain в праві.	10	2	2		6
Тема 6. Доступність правосуддя та юридичні інновації	10	2	2		6
Тема 7. Дизайн документів	10	2	2		6
Тема 8. Юридичні стартапи	10	2	2		6
Тема.9. Етичні дилеми юридичних інновацій.	9	2	2		5
	2			2	
Усього годин	90	20	20	2	48

7.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до юридичних інновацій	4
2	Дизайн мислення	2
3	Алгоритми та автоматизація в праві	2
4	Робота з відкритими даними	2
5	Blockchain в праві.	2
6	Доступність правосуддя та юридичні інновації	2
7	Дизайн документів	2
8	Юридичні стартапи	2
9	Етичні дилеми юридичних інновацій.	2
Разом		20

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Юридичні інновації та стартапи [Електронний ресурс]: підручник для бакалаврів за спеціальністю 081 «Право» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; колектив авторів: за загальною редакцією В. Ю. Пряміцина. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 215 с.
2. Захаров К. Оглядове дослідження IT-інструментів для супроводу судових справ. Київ, 2021. 25 с.
3. Кучук, А. М. Методичні рекомендації щодо самостійної роботи з навчальної дисципліни «Юридичні інновації» [Текст] : для здобувачів вищої освіти за ОПП 081 Право / А. М. Кучук. – Суми : Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, 2021. – 28 с.
4. Законодавство ЄС у сфері відкритих даних. URL: <https://cutt.ly/4eRE01P>
5. Конвенція про кіберзлочинність, 2001 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_575
6. Про віртуальні активи. Закон України від 17.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
7. Про доступ до публічної інформації. Закон України від 13.01.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
8. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>.
9. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>.
10. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
11. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text
12. Резолюція ПАРЄ 1604 (2008) Відеоспостереження в публічних місцях. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/mpz/docs/769_1604.htm

Додаткові:

1. 10 Leadership Skills Every Lawyer Should Know. URL: <https://www.casepeer.com/blog/10-leadership-skills-every-lawyer-should-know>.
2. 350 відкритих реєстрів та баз даних. URL: <https://onlinelawschool.pro/register>.
3. Asharaf S., Adarsh S. Decentralized computing using blockchain technologies and smartcontracts: emerging research and opportunities. URL:

<https://www.igi-global.com/book/decentralized-computing-using-blockchain-technologies/172445>.

4. Blockchain for Lawyers. URL: <https://www.legaler.com/ebook/>.
5. Brooks C., Gherhes C., Vorley T. Artificial intelligence in the legal sector: pressures and challenges of transformation. URL: <https://eprints.whiterose.ac.uk/154830/19/rsz026.pdf>.
6. Brown T. Design Thinking. URL: <https://readings.design/PDF/Tim%20Brown,%20Design%20Thinking.pdf>.
7. Bues M., Matthaei E. LegalTech on the Rise: Technology Changes Legal Work Behaviours, But Does Not Replace Its Profession. URL: https://ideas.repec.org/h/spr/mgmchp/978-3-319-45868-7_7.html.
8. Caserta S. Digitalization of the Legal Field and the Future of Large Law Firms. *Laws*. 2020. Vol. 9(2):14. 23 p. CLIO. URL: <https://www.clio.com/uk/>.
9. Design Thinking. URL: <https://www.interaction-design.org/literature/topics/design-thinking>.
10. Diversity in Law Hackathon - Diversity Lab & HLS Executive Education. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=b0M6AWbEgUM>.
11. Embracing innovation in government: Global Trends 2020. URL: <https://trends.oecd-opsi.org/trend-reports/seamless-government/>
12. Europe fit for the Digital Age: Commission proposes new rules and actions for excellence and trust in Artificial Intelligence. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_1682
13. Europe's Digital Decade: digital targets for 2030. URL: <http://surl.li/ezpay>
14. Hagan M. Law by design. URL: <https://lawbydesign.co/legal-design/>
15. Homoki P. Guide on the use of Artificial Intelligence-based tools by lawyers and law firms in the EU. URL: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/IT_LAW/ITL_Reports_studies/EN_ITL_20220331_Guide-AI4L.pdf
16. HUDOC. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng>
17. IKEA для юридичних документів. URL: <https://medium.com/dead-lawyers-society/doc-automaton-e82977b178e3>
18. Kane S. Top Legal Skills. URL: <https://www.thebalancecareers.com/topten-legal-skills-2164595>
19. Kern J. AI in Law: Transforming Legal Practice. URL: <https://www.clio.com/blog/lawyer-ai/>
20. Kosba A., Miller A., Shi E., Wen Z. Hawk: the blockchain model of cryptography and privacy-preserving smart contracts. URL: <https://eprint.iacr.org/2015/675.pdf>
21. Legal Innovations NGO. URL: <https://legalinnovations.in.ua/>
22. Legal Tech: коли боти замінять юристів. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/02/14/634059/>
23. LegalHub. “Закодований” закон: все, чого ви не знали про
24. NuLawLab. Projects. URL: <https://www.nulawlab.org/projects>.

25. Overview of GDPR. URL: https://gdprhub.eu/index.php?title=Overview_of_GDPR
26. Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/>.
27. YouControl. URL: <https://youcontrol.com.ua>.
28. Верес І. Правова природа смарт-договору. Підприємництво, господарство і право: науково-практичний господарсько-правовий журналю. 2020. № 9. С. 15–18.
29. Відкриті дані земельного кадастру України. URL: <https://kadastr.live/#5/48.43/32.77> .
30. Гетманцев М. Електронні докази в цивільному процесі: практика застосування новел законодавства. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 2. С.19-23.
31. Головні тренди LegalTech індустрії за період війни в Україні. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/15/691521/>
32. Дев'ять способів пошуку в Єдиному реєстрі судових рішень (ЄДРСР). URL: <https://malynevskiy.com/reyestr-sudovyh-rishen/>.
33. Європейський суд з прав людини. Справа «Брейєр проти Німеччини». URL: <https://privacy.khpg.org/1604922642>.
34. Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. URL: <https://corruptinfo.nazk.gov.ua>.
35. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua>.
36. Єдиний реєстр боржників. URL: <https://erb.minjust.gov.ua>.
37. Єдиний реєстр нотаріусів. URL: <https://em.minjust.gov.ua/pages/default.aspx>.
38. Єдиний реєстр спеціальних бланків нотаріальних документів. URL: <https://rnb.nais.gov.ua>.
39. Желтухін Є. Legal tech: на межі права та технологій. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/events/legal-tech-na-mezhi-prava-ta-tehnologiy.html>.
40. Желтухін Є. Юристи та технології: точки дотику. URL: <https://radako.com.ua/news/yuristi-ta-tehnologiyi-tochki-dotiku>.
41. Кісіль А., Пряміцин В. Правовий статус криптовалют в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2021. № 1 (36). С. 8–11.
42. Костенко А. Що таке Legal Engineer? URL: <https://medium.com/dead-lawyers-society/wtf-legal-engineers-7d7b1cf2b41d>.
43. Кудь А. Цифрові активи та їх правове регулювання у світлі розвитку технології блокчейн: монографія / Александр Кудь, Микола Кучерявенко, Євген Смичок. – Харків: Право, 2019. 216 с.
44. Кучук А.М. Юридичні інновації як навчальна дисципліна: актуальність впровадження. Правовий дискурс: Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти. – Черкаси : Видавець Третяков О. М., 2021. С. 25-27.
45. Лященко А. ТОП-5 глобальних трендів в юридичному бізнесі, що позначились на Україні. URL: <https://yur->

gazeta.com/publications/practice/inshe/top5-globalnih-trendiv-v-yuridichnomu-biznesi-shcho-vplinuli-naukrayinu.html.

46. Опендатабот. URL: <https://opendatabot.ua>.

47. Пряміцин В., Чесницький Д. Тенденції розвитку юридичного дизайну в Україні та світі. *Юридичний бюлетень*. 2021. Випуск 22. С. 178–185.

48. Радутний О.Е. Місце штучного інтелекту в структурі суспільних відносин, які охороняються кримінальним правом / *Фундаментальні проблеми кримінальної відповідальності* : матеріали наук. полілогу, м. Харків, 7 верес 2018 р. / [упоряд.: Ю.В.Баулін, Ю.А. Пономаренко]. – Харків: Право, 2018. 208 с.

49. Радутний О.Е. Цифрова людина з точки зору загальної та інформаційної безпеки: філософський та кримінально-правовий аспект / *Інформація і право: науковий журнал* / редкол.: В.Г.Пилипчук та ін. К.: Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України, 2018. №2 (25). 164 с.

50. Разметаєва Ю. Залиште мене у спокої або право бути забутим / *Права людини: філософські, теоретико-юридичні та політологічні виміри: Статті учасників I Міжнародного круглого столу (м. Львів, 28 - 29 жовтня 2016 року)*. – Львів: Видавництво ЛЮБФ «Медицина і право», 2017. С. 221-234

51. Райз Е. Стартап без помилок. Київ: Vivat, 2016. 368.

52. Реєстр будівельної діяльності. URL: <https://e-construction.gov.ua/reestri>.

53. Реєстр виконавчих проваджень. URL: <https://asvpreb.minjust.gov.ua/#/search-debtors>

54. Реєстр для пошуку відомостей про об'єкти промислової власності. URL: <https://sis.ukrpatent.org/uk/search/simple/>.

55. Реєстр документів про освіту. URL: <https://info.edbo.gov.ua/edu-documents/>.

56. Реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство. URL: <https://minjust.gov.ua/m/ediniy-reestr-pidpriemstv-schodo-yakih-porusheno->

57. Реєстр речових прав на нерухоме майно. URL: https://kap.minjust.gov.ua/services?product_id=1.

58. Реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. URL: <https://usr.minjust.gov.ua/content/free-search>.

59. Синиця О., Плевачук Н. Три галузі, де штучний інтелект замінить юристів. URL: <https://ain.ua/2019/08/20/3-galuzi-de-shtuchnij-intelekt-zaminit-yuristiv/>.

60. Центральний засвідчувальний орган. URL: <https://czo.gov.ua/>.

61. Шемшученко В. Штучний інтелект у правосудді. URL: <https://cedem.org.ua/analytics/shtuchnyj-intelekt-pravosuddia/>.

62. Янковський Р. Legal design: нові виклики та нові можливості. *Закон*. 2019. № 5. С. 76–86.

Інформаційні ресурси:

1. Discover Legal Technology. Legaltechlist. URL: <http://techindex.law.stanford.edu/>.
2. Kyiv Legal Hackers. Спільнота на межі права та технологій. URL: <https://kyivlegalthackers.org/>
3. Дія. Освіта. <https://osvita.diiia.gov.ua/>
4. Сервіси на основі відкритих даних. URL: <https://thedigital.gov.ua>